

Angel Zúñiga: “Tenim el mal costum de morir-nos”

Entrevista amb el corresponsal de *La Vanguardia* a Nova York durant 27 anys, poc abans del seu decés

— Carlos Murias Vila —

Aquesta entrevista es va portar a terme per casualitat, probablement perquè Angel Zúñiga es trobava bé en el moment de contactar-hi. Era un any abans de la seva mort, que li va sobrevenir el 9 de juliol passat. Vivia en l'oblit, cansat, malalt i sense ganes de parlar. En les meves indagacions, arran d'un projecte sobre Tórtola Valencia, el nom d'Angel Zúñiga va ser un dels personatges vius que la van conèixer i tractar.

Encara que reaci a les entrevistes, va accedir-hi, com si es tractés d'una xerrada i perquè li feia gràcia recordar el tema. Coneixia el món de les varietats potser com ningú el va arribar a conèixer; d'aquí ve el seu llibre *Una història del cuplé*, publicat el 1954.

Escriptor capriciós i crític sagaç d'idees conservadores, va ser un defensor de la República (tot i que aquesta li va jugar males passades).

Angel Zúñiga va néixer el 1911 a Villalba (Navarra), i un any més tard els seus pares es van traslladar a viure a Barcelona.

Periodista des del 1939, va ser col·laborador habitual del *Mundo*

Deportivo, *El Noticiero Universal* i corresponsal de *La Vanguardia* a Nova York durant 27 anys. També va ser col·laborador de *Destino*, a més de dirigir la revista *Liceo*. Comentarista cinematogràfic de prestigi, en 1948 publicà *Una Història del Cine* i en 1983 les seves memòries, sota el títol *Mi futuro es ayer*. Va morir el mes de juny passat, als 82 anys.

Publiquem aquesta entrevista uns mesos després de la seva mort, com a homenatge a un dels periodistes més significatius de la premsa barcelonina.

— Coneixia el món de les varietats potser com ningú no el va arribar a conèixer —

Vaig arribar a casa d'Angel Zúñiga, al carrer dels Angels. Va obrir-me la porta un infermer i al cap d'una estona va tornar acompanyant aquest home corpulent, gairebé cec i amb bastó. "La vellesa no perdona", va dir com si ja estigués fart de la vida i amb ganes d'acabar...

— Precisament avui no em trobo gaire bé. Quan vam quedar li hauria hagut de demanar el seu número de telèfon, perquè jo ja no estic pas per res... Em pot acostar el cendrer, si us plau? Miri, jo ja sóc vell i és l'única cosa que no s'hauria d'arribar a ser. A més, no val la pena. L'any passat em van ingressar d'urgència per problemes respiratoris. Un cop recuperat, com que llavors perdia la vista, em van operar dels ulls i he quedat molt disminuït. Ara hi veig, però tinc la sensació que hi ha molta llum, i no em trobo bé. A més, és llei de vida. He complert 82 anys. A part, tinc un amic a Múrcia que en té 94 i està estupendament, però la majoria de la gent quan arribem a una certa edat anem decaient. És lògic. Crec que ja he complert. El meu futur ha passat, i és perquè tenim el mal costum de morir-nos. Quina hora és?... Me'n fumaré una altra... A més, no puc anar enlloc. Aquí ja no hi ha teatres. Han acabat amb el teatre, i és una pena. Barcelona era plena a vessar de teatres... Jo he vist ballar Tórtola Valencia. Era una dona amb molta fantasia, intel·ligent, estrofolària. Era molt guapa i una dona que m'agradava. S'havia d'anar amb molt de compte amb el que es deia. Li agradava mentir. He anat unes quantes vegades a casa seva, plena de records. No sé si tenia gaires cèntims. Vivia bé. Era agradable, encara que tenia un sentit de la publicitat com ningú més. Seriosa en la feina i omplint la seva vida de misteri. Oh! era capaç de tot... fins i tot una vegada em va dir que estava encinta i, és clar, passaven els mesos i la gent deia "doncs no se li nota pas gens". Un dia va desaparèixer i va tornar amb un nen a coll i deia que era seu. Va ser mentida. Era una dona tremenda a qui li agradava de cultivar la seva pròpia llegenda.

Parla a poc a poc, amb cansament, entre calada i calada de cigarreta, ensopit a la pell del seu sofà.

—Raquel Meller era una dona estupenda i molt amiga meva. Quan la vaig conèixer era empresària a la Sala Imperio. Allà —amb la mà assenyala la paret de l'esquerra— hi ha aquest quadre d'ella i també la reproducció de l'escultura que hi ha al Paral·lel. Perquè aquest monument es va fer gràcies a mi. Quan vivia a Nova York, vaig demanar a l'alcalde de Barcelona, que llavors era en Porcioles, de fer un monument a Raquel Meller, i davant de la meua sorpresa em va dir que sí. Vaig pensar que ho deia per treure-se'm de sobre, però no va ser així. Al cap d'un any, s'inaugurava l'estàtua de Raquel Meller al Paral·lel, i a mi me'n va regalar aquesta reproducció... Veurà, jo mai no he

volgut ser indiscret preguntant coses. A Raquel Meller, íntima amiga meua, mai no vaig gosar demanar-li qui li havia posat Raquel Meller, que és un nom molt bonic per al teatre. Considerava que si em tenia amistat i afecte ja m'ho explicarien, i si no, és perquè no volien fer-ho. També he estat molt amic de Conchita Piquer, que es va morir fa poc. Aquí tinc les seves castanyoles. Jo tenia moltes coses així, però quan vaig tornar de Nova York, vaig canviar tot el pis, perquè ocupaven totes les parets i ho trobava excessiu. Doncs a Conchita l'he tractada molt. Una vegada, estant a Nova York em va explicar algunes coses de la seva vida. Doncs molt bé, però jo no m'hauria atrevit mai a preguntar-li res sobre la seva vida. No he estat un periodista de vides interiors. Primer per respecte a la persona, i segon perquè he considerat poc útil aquesta mena de periodisme. Em va explicar que havia estat amb el mestre Penella, que se l'havia emportat quan era molt jove. Després va tenir relacions amb un senyor molt ric, però va acabar deixant-lo per Antonio Márquez, que havia estat torero i amb qui es va casar quan es va morir la seva dona, i va fer molt ben fet.

I a Tórtola li van atribuir tants amants...!, i la majoria van ser mentida. Però no se sap mai... Vostè no té pas un llibre meu que es diu *La història del cuplé*, d'Ediciones Barna?

— Precisament l'estic buscant i fa poc un llibreter em va comentar que n'havia venut un exemplar per 25.000 pessetes...

— Quina barbaritat! Doncs hi parlo força sobre les artistes de varietats. És un llibre que va sortir en el 50. I, fixi-s'hi, jo tampoc no el tinc. És curiós, perquè en tenia un exemplar molt ben enquadernat, d'aquests llibres que no deixo mai a ningú, però va venir una mic meu i me'l va demanar dient que me'l tornaria l'endemà. I encara és hora que l'hagi tornat a veure. I això que l'hi vaig demanar i em va negar que li hagués deixat... En fi, què hi farem! Després, a través d'un periodista de Madrid, em vaig aconseguir un altre, que em va costar molts diners. El tenia a la biblioteca, i quan vaig estar malalt també em va desaparèixer. Només se l'ha pogut endur algú de la meua família. I me n'he tornat a quedar sense... Quan va morir, Tórtola València?

— El 1955...

— És que tot és tan llunyà...! Estic buscant una companyia per poder pagar el meu enterrament en vida, perquè m'agradaria deixar-ho tot arreglat, per no molestar ningú.

Fa voltes al passat com si volgués tornar-hi a través de la memòria.

— A Nova York vaig establir una gran amistat amb Dalí. Cada diumenge ofería un gran dinar

— “Raquel Meller era una dona estupenda i molt amiga meua. Era molt guapa, però no se li podia dir” —

amb molta gent. Era agradable i generós en tot, excepte pel que fa a la seva obra. Amb els seus quadres era molt garrepa. I Gala va ser una dona que sempre va fer el que li va donar la gana... També vaig conèixer Alberti a Roma... De tota manera, el que passa és que jo he viscut la guerra civil, i arriba un moment en què un se n'atipa, de la guerra, i el fet d'estar amb Alberti era tornar sempre als anys trenta. És per això que el vaig deixar de veure.

Periodista intens, avui sembla presoner del present, quan la seva realitat de ser es troba en el passat, on és devot admirador de Raquel Meller...

— Era guapa, però no se li podia dir, perquè la molestava. Una nit, després de la funció, vaig convidar el director de teatre francès Louis Jouvet i la seva companyia a prendre una copa a casa. Quan Jouvet va veure Raquel li va dir: “Una dona com vostè, ¿com és que no ve a París?”. I ella li va contestar: “Però no veu com estic? Vostè es pensa que puc anar a algun lloc, així?”. La Meller no creia en ella mateixa... Més tard vaig conèixer José Zamora, que va

venir amb el seu amic grec a viure a Sitges després de fer una brillant carrera d'escenògraf i figurinista a París. Pepito Zamora va ser tot un número. S'ho van passar molt malament, i no entenc com l'Ajuntament de Sitges no els va passar alguna ajuda per poder viure, perquè es van morir de gana. És el sùmmum!

Parla del seu pis de Sitges, de César González Ruano, de la reina Victòria Eugènia, d'Anita Delgado, Rita Hayworth...

— Abans Sitges era molt divertit. Havia pensat de retirar-m'hi, però ara ja no m'agrada gens. Sitges tenia l'avantatge de ser aquí al costat. Avui, si en el trajecte hi trobés caravana perdria la poca paciència que tinc. Quan ets jove no hi ha distàncies. El temps és cruel. He fet quatre cops la volta al món. Veure altres cultures, altres races i religions et deixen molt més calmat. Pensar que som un món, que no sabem per què som aquí, és el que em preocupa. No se sabrà mai. Donem un pas..., allò de Calderón: “La vida es sueño”... Jo, amb el seu permís, i ja em perdonarà, però me'n vaig al llit. Això no és vida. ●

Angel Zúñiga amb Joan Brossa en una fotografia feta poc abans de la seva mort.

— “He fet quatre cops la volta al món. Veure altres cultures et deixa molt més calmat” —